

د معلم کتاب

پېژندگلو

د حضرت سلیمان علیه السلام په دې کتاب کښې مونږ گورو چې رښتینې خوشحالی صرف او صرف د خدای پاک په رضا کښې حاصلیږي. د معلم په دې کتاب کښې په بنیادی موضوع کښې مونږ گورو چې د خیر خوشحالی او د زړه د سکون دپاره د انسان جدوجهد بې مېوې دے. په انساني کار کسب، پېسو او مال حال کښې حقیقی سکون نشته. څوک چې تعلیم او حکمت حاصلوی نو هغوی ته داسې سوالونه ملاویږي چې د هغې جواب نه وی. او دې نه مونږ ته دا احساس کیږي چې زموږ علم څومره محدود دے. د ژوند مقصد هله معلومیږي چې د خدای پاک سره صحیح تعلق ولرو. د معلم په دې کتاب کښې د یو ضعیف سړی یعنې معلم خیالونه دی کله چې هغه د ژوند د مقصد په سوال باندې غور و فکر کولو. هغه په تېر ژوند نظر واچولو او وې کتل چې کار، پېسې، خوشحالی، حکمت او هغه ټول څیزونه چې په ژوند کښې حاصلېدے شی په هغې پسې په منډه وهلو کښې هیڅ فائده نشته. اگر که دا څیزونه د څه وخت دپاره د مطمئن کېدو باعث وگرځی خو بیا هم په هغه وخت کښې د دې ټولو څیزونو د مطمئن کېدو نه څه فائده نشته ځکه چې د مرگ راتگ یقینی دے. خو بیا هم که څوک د مالک خدای په یره کښې ژوند تېروی نو هغوی د خدای پاک د نعمتونو نه خوند اخستے شی. په خاص توگه ځوانان دې خپل خالق یاد ساتی کله چې د هغوی د ژوند پېر وخت د هغوی په وړاندې پروت دے. د حفظ کولو دپاره ۱۱:۳ آیت ”خو خدای پاک هر څه داسې جوړ کړی دی چې په خپل وخت باندې ښائسته او مناسب وی. هغه انسانانو له د ابدیت خیال ورکوی، خو سره د دې مونږ د خدای پاک په کار باندې د اول نه واخله تر آخره پورې پوره نه شو پوهېدلے څه چې

هغه كوى.

د ژوند مقصد

۱) دا د معلم خبرې دی، چې د داؤد زوی وو او د یروشلم بادشاه وو. (۲)
هغه معلم فرمائی، ژوند یو غټ راز دے، او زمونږ پوهه د دې په حقله پېره
محدوده ده. (۳) په مخ د زمکې خلق دومره خواری کوی نو د دې نه دوی تہ
فائده څه ده؟ (۴) پیری په پیری تېرې شی، خو زمکه همپشه قائمه وی. (۵) نمر
راوڅېژی او پرېوڅی او هغه ځای ته زر زر بیا ځی چې د کوم ځای نه راڅیژی.
(۶) هوا د جنوب طرف ته چلیږی، بیا تاو شی او د شمال طرف ته چلیږی، دا
گېرچاپېره تاویری راتاویری او ځی راځی. (۷) ټول سیندونه سمندر ته بهیږی،
خو سمندر پک نه شو. ځکه چې د سیندونو اوبه د کوم ځای نه بهیږی نو هم هلته
مسلسل واپس راځی او بیا د هغه ځای نه بهیږی. (۸) ټول څیزونه دومره د
خواری پک دی چې انسان یې بیانولې نه شی. نه سترگې په کتلو مړیږی، او نه
غوږونه په اورېدو پکیري. (۹) څه چې مخکېني وؤ دا به بیا هم وی، څه چې
شوی دی هغه به بیا هم کیری. په مخ د زمکې هیڅ هم نوی نشته. (۱۰) کله کله
خلق وائی، ”گوره، دا یو نوے څیز دے.“ خو په اصل کېني دا زور وی، یو څیز
هم په رښتیا نوے نه دے. (۱۱) هیچا ته یاد نه دی چې په تېرو وختونو کېني څه
شوی وؤ او څه چې اوس کیری هغه به د راتلونکی وخت خلقو ته یاد نه وی.

معلم جواب لټوی

۱۲) زه معلم په یروشلم کېني د بنی اسرائیلو بادشاه وم. (۱۳) ما پوره عقل سره
تلاش شروع کړو چې زه به حکمت سره هغه هر څه وگورم او معلوم به یې کړم
کوم چې په دنیا کېني شوی دی. نو زه دې نتیجې ته ورسېدم چې خدای پاک
انسان ته د مشکل مشقت ذمه واری ورکړې ده چې مصروف یې وساتی. (۱۴) ما
هغه هر څه ولیدل چې په مخ د زمکې شوی دی او زه تا ته وایم، چې دا هر څه
بې معنی دی او هوا پسې منډې وهل دی. (۱۵) څه چې غلط دی هغه ټیک کېدے نه

شى، او د څه چې كمې دې نو هغه پېدا كېدې نه شى. (۱۶) ما خپل ځان سره ووييل، ”زه د هغه ټولو نه ډېر زيات هوبنيار يم چا چې زما نه مخكېنې په يروشلم بادشاهي كړې ده. ما ډېر حكمت او علم حاصل كړې دې.“ (۱۷) ما خپل پوره ذهني طاقت په دې ولگولو چې حكمت وپېژنم، او هم په ليونتوب او بې وقوفتوب پوهه شم، خو ما ته پته ولگېده چې دا ټول هم هوا پسې منډې وهل دي. (۱۸) ځكه چرته چې حكمت زيات وي هلته پرېشاني هم زياته وي، او څوك چې علم زياتوى هغه غمونه زياتوى.

د دُنيا خوشحالي بې معنې ده

۲ (۱) ما خپل زړه كېنې ووييل چې، ”عېش عشرت به وكړم او بڼه مزې به وكړم،“ خو پته راته ولگېده چې دا هم بې معنې دي. (۲) نو ما ووييل چې، ”خندا كم عقلمتوب دې او عېش عشرت چا له څه وركوي؟“ (۳) د ډېر سوچ نه پس ما فېصله وكړه چې د ميو په ذريعه ځان په سر كېنې كړم. او د حكمت په لټون كېنې مې كم عقلمتوب شروع كړو. ما غوښتل چې معلوم كړم چې د انسان په دوه څلور ورځې ژوند كېنې په مخ د زمكې څه كول فائده مند دي. (۴) ما لوى لوى كارونه وكړل. ما د ځان دپاره كورونه جوړ كړل او د انگورو باغونه مې وكړل. (۵) ما د ځان دپاره چمنونه او باغونه جوړ كړل، او په هغې كېنې مې هر قسمه د مېوو ونې ولگولې، (۶) ما تالابونه جوړ كړل چې د هغې په ذريعه دا ډيرې ونې اوبه كوم. (۷) ما ډېر غلامان او وينځې واخستلې، او زما په كور كېنې هم غلامان پېدا شوي وو. ما سره دومره زيات څاروي وو چې په يروشلم كېنې پخواني يو بادشاه سره هم نه وو. (۸) ما د خپل ځان دپاره سپين زر، سره زر، او د بادشاهانو او صوبو خزانې راټولې كړې. ما سره سندرغاړي سپري او بڼځي وې، او ما سره نورې داسې ډيرې بڼاسته وينځي وې چې سرې يې ارمان كوي. (۹) نو داسې زه د هغه ټولو نه لوى سرې شوم څوك چې زما نه مخكېنې په يروشلم كېنې تېر شوي وو، او ما خپل حكمت جاري ساتلې وو. (۱۰) ما چې څه

هم غوښتل نو هغه ما اخستی ؤو. ما د خپل ځان نه د يوې خوشحالی انکار هم نه وو کړې. ما چې کوم محنت کړې وو نو زه په هغې باندې خوشحاله وم، او دا خوشحالی زما د هغه محنت انعام وو. (۱۱) خو څنگه چې ما هغه هر څه ته وکتل د څه حاصلولو دپاره چې ما پېر محنت کړې وو، نو دا هر څه بې معنې ؤو، داسې لکه چې هوا پسې منډې وهی. او په مخ د زمکې د هيڅ کار هم څه فائده نه وی. (۱۲) نو ما فېصله وکړه چې په حکمت، کم عقلتوب او په لیونتوب غور وکړم. نو زه پوهه شوم چې کوم کس به د بادشاه د وفات نه پس په تخت کښېنی نو هغه به صرف د تېر شوی بادشاه په شان حکومت کوی. (۱۳) ما وکتل چې څنگه رڼا د تیارې نه ښه ده نو داسې حکمت د کم عقلتوب نه ښه دے. (۱۴) ځکه چې هوښیارانو ته دا پته وی چې هغوی چرته روان دی، خو کم عقلو ته پته نه لگی ځکه چې هغوی په تیاره کښې روان وی. خو ما ته دا پته هم ولگېده چې زمونږ د دواړو انجام یو دے. (۱۵) ما د ځان سره ووئیل، ”د کم عقل په شان انجام به زما هم وی، نو بیا زما د ټول حکمت فائده څه ده؟ دا هر څه بې معنې دی.“ (۱۶) ځکه چې هوښیار او کم عقل دواړه به مری. هوښیار به د کم عقل نه تر زیات وخته پورې یاد نه شی ساتلے. په راتلونکی وخت کښې به دواړه هېر کړے شی. (۱۷) نو ما د ژوند نه نفرت شروع کړو، ځکه چې دې ما له په دنیا کښې د تکلیف نه بغير هيڅ هم نه ؤو راکړی. دا هر څه بې معنې ؤو، هسې هوا پسې منډې وهل وو. (۱۸) ما چې په مخ د زمکې د هر څه دپاره محنت کړې وو نو د هغې نه زما نفرت پیدا شو، ځکه چې دا هر څه به هغه ته پاتې شی چې زما نه پس به راځی. (۱۹) او چا ته پته ده چې هغه به هوښیار وی او که کم عقل؟ خو چې ما د څه دپاره محنت کړې دے نو هغه هر څه به د هغه شی، څه چې ما په خپله هوښیارتیا په مخ د زمکې گټلی دی نو هغه هر څه به د هغه وی. دا ټول بې معنې دی. (۲۰) ما چې په مخ د زمکې کوم سخت محنت کړې وو د هغې نه زه مایوسه شوم او زما زړه همت بائیلو. (۲۱) ځکه چې ته به خپل کار په پېر حکمت، پوهې او مهارت سره وکړې او بیا به دا هر څه هغه چا ته پرېږدې چې هغه د دې دپاره هيڅ هم نه وی

کړی. دا بې معنې دی او لویه بد قسمتی ده. (۲۲) نو په مخ د زمکې انسان ته د سخت محنت او پرېشانی نه څه حاصلیږي؟ (۲۳) هره ورځ هغه کړیږي او د خپل کار دپاره پرېشانه وی. او د شپې هم ورته ذهني سکون نه ملاویږي. دا هر څه بې معنې دی. (۲۴) د انسان دپاره د ټولو نه ښه خبره دا ده چې خوراک څښاک کوی او د خپل محنت نه خوشحاله وی. خو ما ته دا پته هم ولگېده چې دا څیزونه د خدای پاک له طرف نه دی. (۲۵) ځکه چې صرف د خدای پاک په مدد سره مونږ خوراک کولې شو او د ژوند نه مزې اخستې شو. (۲۶) خدای پاک هغه چا له حکمت، پوهه او خوشحالی ورکوی څوک چې هغه رضا کوی. خو خدای پاک گناهگارو له هدف ورکوی چې دولت راټول کړي او بیا یې ترې نه واخلی او هغه چا له یې ورکړي چې څوک هغه رضا کوی. نو دا هم بې معنې دی. دا داسې دی لکه چې څوک عبث منډې وهي.

د هر څیز دپاره خپل وخت مقرر دے

۳ (۱) د هر څیز خپل وخت وی، د هر کار دپاره په مخ د زمکې وخت مقرر وی.

(۲) د پېداېښت او مرگ دپاره وخت مقرر وی،

د فصل گرلو او د ربېلو دپاره وخت مقرر وی،

(۳) د مړ کولو او روغولو دپاره وخت مقرر وی،

د راغورزولو او د آبادولو دپاره وخت مقرر وی.

(۴) د غم دپاره او د خوشحالی دپاره وخت مقرر وی،

د ماتم دپاره او د گډېدو دپاره وخت مقرر وى،

٥ د كاپو خورولو او راغونډولو دپاره وخت مقرر وى،

د غاړه وتلو او نه غاړه وتلو دپاره وخت مقرر وى.

٦ د تلاش كولو او د تلاش پرېښودلو دپاره وخت مقرر وى،

د محفوظ ساتلو دپاره او د غورزولو دپاره وخت مقرر وى،

٧ د شلولو او د گنډلو دپاره وخت مقرر وى،

د خاموشۍ او د خبرو كولو دپاره وخت مقرر وى.

٨ د مينې كولو دپاره او د نفرت كولو دپاره وخت مقرر وى،

د جنگ دپاره او د امن دپاره وخت مقرر وى.

٩ يو كاريگر د خپل محنت نه څه فائده اخلي؟ ١٠ ما هغه بوج كتلى دى كوم

چې خدائى پاك په مونږ باندې اېښى دى. ١١ خو خدائى پاك هر څه داسې جوړ كړى دى چې په خپل وخت باندې ښائسته او مناسب وى. هغه انسانانو له د ابدیت خیال وركوى، خو سره د دې مونږ د خدائى پاك په كار باندې د اول نه واخله تر آخره پورې پوره نه شو پوهېدلى څه چې هغه كوى. ١٢ نو زه پوهه شوم چې د ټولو نه ښه خبره دا ده چې د ژوند نه مونږ خوندونه او مزې واخلو تر كومې پورې چې مونږ ژوندى يو. ١٣ مونږ ټولو له په كار دى چې خوراك څښاك كوو او په خپله خواري مزدورى كښې خوشحاله اوسو. دا د خدائى پاك نعمتونه دى. ١٤ ما ته پته ده څه چې خدائى پاك كوى نو هغه د همېشه دپاره پاتې كېدونكى وى. په هغې كښې نه څه كمې كېدې شي او نه څه زياتې. او دا

هر څه خدائ پاک ځکه کوی چې خلق د هغه نه یریری. (۱۵) هر څه چې اوس کیری هغه پخوا هم شوی دی، او څه چې به په آئنده کبې کیری، هغه پخوا هم شوی دی. ځکه چې خدائ پاک دا هر څه بیا بیا دوباره کوی.

په مخ د زمکې بې انصافی

(۱۶) د دې نه علاوه ما دا هم وکتل، چرته چې مونږ د انصاف توقع کوله هلته بدعملی وه، چرته چې مونږ د صداقت توقع کوله هلته بدعملی وه. (۱۷) ما په خپل زړه کبې وویل، خدائ پاک به د بدعملو او د صادقانو عدالت کوی، ځکه چې هر یو څیز او هر یو کار دپاره یو وخت مقرر دی. (۱۸) او ما دا هم په خپل زړه کبې وویل، چې خدائ پاک د انسانانو آزمېښت کوی، چې مونږ ته دا وښائی چې مونږ د ځناورو نه ښه نه یو. (۱۹) لنډه دا چې، د انسانانو او ځناورو دواړو انجام یو دی، انسان او ځناور دواړه ساه اخلی، او دواړه مری. انسان د ځناور نه بهتر نه دی، دا هر څه بې معنی دی. (۲۰) مونږ ټول د مرگ طرف ته روان یو، مونږ ټول د خاورو نه جوړ یو او بیا به خاورو ته ځو. (۲۱) څوک دا یقین سره وئیلے شی چې د مرگ نه پس د انسان روح بره ځی او د ځناور روح لاندې زمکې ته ځی؟ (۲۲) نو بیا ما ته دا پته ولگېده چې د دې نه ښه خبره نشته چې په خپل محنت باندې خوشحاله اوسو. د دې نه بغېر بله لار نشته. هیچا ته پته نه لگی چې د مرگ نه پس به څه کیری.

۴ (۱) ما یو ځل بیا نظر واچولو او هغه ټول ظلم مې ولیدو کوم چې په مخ د زمکې کیری. گوره د مظلومانو وښکې څاڅی خو د تسلی ورکولو والا هیڅوک نه وی. ظالمان پېر زورور دی او مظلومان پېر بې وسه دی. (۲) نو ما هغه خلق بختور وگڼل کوم چې مړه شوی دی، د هغه خلقو نه کوم چې تر اوسه پورې ژوندی دی. (۳) خو د ټولو نه بختور هغه دی کوم چې لا پیدا شوی نه دی، چې

هغوی هغه بدعملی نه ده لیدلې کومه چې په مخ د زمکې کپړی. (۴) بیا ما دا هم وکتل چې ټول خلق دې دپاره محنت کوی او د اُستازی نه کار اخلی ځکه چې هغوی د یو بل سره حسد کوی. خو دا بې معنې وی. دا داسې دی لکه چې څوک هوا پسې منډې وهی. (۵) کم عقل د لاس مشقت پرېږدی او خپل ځان د لوړې وژنې. (۶) خبر دې چې لږ وی خو چې د آرام سره وی، نه چې ډېر وی او د بې حده محنت سره وی. حد نه زیات محنت هوا پسې منډې وهل دی. (۷) ما په دُنیا کښې نور څه هم لیدلی دی چې هغه بې معنې دی. (۸) دا د یو سپری خبره ده څوک چې بلکل یواځې وو. د هغه نه بچی وو او نه یې خپلوان وو. هغه به هر وخت کار کولو، خو بیا هم هغه په خپله گټه باندې مطمئن نه وو. هغه د خپل ځان نه تپوس وکړو، ”د چا دپاره زه دومره سخت محنت کوم او خپل ځان د خوشحالی نه محروم ساتم؟“ دا هم بې معنې دی او د افسوس خبره ده. (۹) د یو نه دوه کسان ښه وی، ځکه چې هغوی د خپل محنت نه ښه فائده اخستې شی. (۱۰) که په هغوی کښې یو کس وغورزیږی، نو هغه دویم به یې راپاڅوی، خو که څوک یواځې وی او وغورزیږی، نو په هغه افسوس، ځکه چې داسې به څوک نه وی چې هغه راپاڅوی. (۱۱) هم داسې، که یخنی وی او دوه کسان یو ځای ځملي نو گرم به شی، خو یو کس به یواځې څنگه ځان گرم کړی؟ (۱۲) خو که یو کس یواځې وی نو شکست به وخورې، خو که دوه کسه یو ځای شی نو مقابله کولې شی. د درېو مزو پرې په آسانه نه شلېږی. (۱۳) یو غریب خو هوښیار ځوان ښه دې د هغه بویا او کم عقل بادشاه نه، څوک چې د چا نصیحت ته غوږ نه اېږدی. (۱۴) دغه ځوان د غریبې نه د کامیابې طرف ته تلې شی، اگر که هغه قېدی وو خو هغه بیا هم بادشاه جوړېدې شی. (۱۵) بیا ما وکتل چې خلق یو بل ځوان پسې روان وو، څوک به چې د هغه په ځای بادشاه شی. (۱۶) بې شمېره خلق د هغه نه گېرچاپېره وو، خو بیا یوه بله پېړۍ راوچته شوه او هغه یې هم رد کړو. نو دا څیزونه بې معنې دی، دا داسې دی لکه چې څوک هوا پسې منډې وهی.

هوبسيارې خبرې كول

۵ (۱) كله چې ته د خدائ پاک کور ته ځي نو چې څه کوي هغه پېر خيال سره کوه. د اورېدلو دپاره د خدائ پاک حضور ته تلل بهتر دی د کم عقلانو په شان د قربانو پېش کولو نه، خدائ پاک ته بې سوچه نذرانې پېش کول بدعمرلی ده. (۲) د خدائ پاک په حضور کېنې په خبرو کولو کېنې تېزی مه کوه، د هغه په وړاندې په څه بيان کولو کېنې جلدی مه کوه. ځکه چې هغه په آسمان کېنې دې او ته په زمکه باندې يې، نو د ضرورت نه زياتې خبرې مه کوه. (۳) څومره چې ته پرېشانه يې، نو هغه هومره به خراب خوبونه وينې او چې څومره زياتې خبرې کوي، نو هغه هومره به کم عقلي خبرې درنه وځي. (۴) كله چې ته خدائ پاک ته يوه منښته ومنې، نو چې څومره زر کېدې شي نو دا منښته پوره کوه. هغه د کم عقلو خلقو نه خوشحال نه وي. کومه منښته چې ومنې نو هغه سر ته رسوه. (۵) چې يوه منښته ومنې او سر ته يې نه رسوي نو د داسې منښتې د منلو نه نه منلې بڼه دی. (۶) د خپلو خبرو په وجه ځان مه گناهگاروه، او امام ته مه وايه چې ما په غلطۍ سره منښته منلې وه. نو په دې وئيلو سره خدائ پاک مه غصه کوه چې ستا ټول محنت مشقت تباہ کړی. (۷) خو پېر خوبونه او پيرې خبرې بې معنې دي، په ځای د دې د خدائ پاک نه وويړېږئ.

ژوند بې فائدي دې

۸ (۱) چې كله ته وگورې چې په يوه علاقه کېنې غريبانانو باندې ظلم زياتې کيږي او هغوي ته صداقت او انصاف او د هغوي حقونه نه ملاويږي نو په دې باندې مه حېرانېږه. د هر آفسر دپاسه بل آفسر وي او د هغوي د سر دپاسه نور آفسران وي. (۲) تر دې چې بادشاه هم د دې ملک نه خپل مفاد حاصلوي. (۱۰) څوک چې د پېسو سره مينه لري، نو هغه به هيڅکله په پېسو موږ نه شي. څوک چې د دولت سره مينه لري، نو هغه به هيڅکله په دولت موږ نه شي. ځکه چې دا هم بې معنې

دى. (۱۱) چې څومره پېسې زياتې وى، نو دومره به د دې د خوړلو خلق هم زيات وى. دغه دولت ته د كتلو نه سېوا مالک ته څه حاصل شول؟ (۱۲) محنت مزدورى كولو والا كه لږه خوړلى وى او كه ډېره خو بنه د سكون خوب كوى، خو د مالداره سرى دولت هغه خوب ته نه پرېږدى. (۱۳) ما په مخ د زمكې يو بل ډېر خراب كار ليدلى دى. څوك چې د ځان دپاره پېسې جمع كوى نو هغه وروستو هم د هغوئ دپاره د نقصان باعث شى، ځكه چې هغوئ دا ټولې پېسې په يو ناكاميا به كاروبار كېنې بائيلى او په آخر كېنې د هغوئ سره هيڅ هم نه وى چې خپلو بچو ته يې پرېږدى. (۱۵) لكه څنگه چې ماشوم دې دنيا ته لغړ او خالى لاسونه راځى، هم داسې به دې دنيا نه خالى لاسونه ځى. هغه د ټول محنت باوجود هم د ځان سره هيڅ هم نه شى وړلى. (۱۶) دا هم ډېره د افسوس خبره ده، چې څنگه انسان دنيا ته راځى نو هغه شان ځى. هغه فائده څه وكړه؟ چې عبث هوا پېسې يې منډې ووهلې؟ (۱۷) هغه خپل ټول ژوند په تياره، په پرېشانۍ، په غصه او په بيمارى كېنې تېر كړو. (۱۸) نو زه دې نتيجه ته ورسېدم چې د انسان دپاره بنه او بهتره دا ده چې څومره ورځې خدائى پاك هغه له وركړې دى په هغې كېنې خوراك څښاك كوى او په مخ د زمكې د خپل سخت محنت نه خوند اخلى. ځكه چې هم دا زمونږه اجر دى. كه خدائى پاك چا له دولت او جائيداد وركوى او د دې قابل يې جوړوى چې د دې نه خوند واخلى، او دا خپل نصيب وگنى او محنت سره سره خوشحاله هم وى، نو دا د خدائى پاك د طرف نه انعام دى. (۲۰) حقيقت كېنې خدائى پاك هغوئ په خوشحالى كېنې دومره مصروف ساتى چې هغوئ سره د اندېښنو دپاره وخت هم نه وى.

۶ (۱) په مخ د زمكې ما يوه بله خرابه خبره ليدلې ده او دا په انسان باندې يو دروند بوج دى. (۲) دا د هغه كس خبره ده چا له چې خدائى پاك مال دولت، عزت او جائيداد وركړى او هغه هر څه وركړى چې د هغه زړه يې غواړى، خو خدائى پاك يې د دې په خوند پوهه نه كړى او د هغه په ځاى يو پردى كس په دې

باندې مزې وکړې. دا بې معنې دی او لوی مصیبت ده. (۳) که د یو سړی سل بچی وی او تر بوداتوبه پورې ژوندی وي، خو که په ژوند کې خه خوشحالی ونه وینی او په عزت سره دفن نه شی نو زه خو به دا وایم چې د ده نه خو هغه ماشوم بڼه ده چې مړ پیدا شوی وي. (۴) د داسې پېدائشی مړ ماشوم دنیا ته راتگ او تگ بې معنې ده، مرگ د هغه شناخت زمونږ نه پټ ساتی. (۵) اگر چې هغه نمر هم نه ده لیدلې او نه ورته دا پته لگېدلې ده چې ژوند څنگه وي، خو بیا هم هغه ته د هغه مالداره سړی نه زیات آرام حاصل ده. (۶) فرض کړه که هغه دوه زره کاله ژوندی وي خو چې په ژوند کې یې خه خوشحالی نه وي، نو خه فائده؟ آخر مرگ خو هر ژوندی له شته. (۷) انسان ټول محنت د خوراک پیدا کولو دپاره کوی، خو د هغه لوړه هیڅکله نه ختمیږي. (۸) هوښیار کس د کم عقل نه په خه فائده مند وي؟ که غریب کس خلقو سره مناسب سلوک کوی نو په دې کې خه د هغه دپاره خه فائده ده؟ (۹) خه چې مونږ سره وی د هغې نه خوند اخستل بڼه دی په خه د دې چې د هغه خیزونو خواهش ولرو چې مونږ سره نه وي. دا بې معنې دی، او دا داسې دی لکه چې هوا پسې منډې وهی. (۱۰) هر خه چې کیږي هغه د تقدیر لیک وي. دا پېر د پخوا نه معلومه وه چې د هر یو کس سره به خه کیږي. نو خدای پاک سره د دې موضوع په حقله بحث کول فضول دی. (۱۱) څومره چې خبرې زیاتېږي، نو دومره بې مطلبه کیږي، نو د بحث نه فائده خه؟ (۱۲) نو چا ته خه پته وي چې زمونږ په دې لنډ او بې فائدي ژوند کې، زمونږ دپاره خه بڼه دی، داسې ژوند چې د سوري په شان تېرېږي؟ چا ته دا پته ده چې د مرگ نه پس به خه کیږي؟

د ژوند حکمت

۷ (۱) نېک نامی د قیمتی عطرو نه بهتره ده، او د مرگ ورغ د پیدا کېدو د ورځې نه بهتره ده. (۲) بڼه دا ده چې هغه کور ته لاړ شو چرته چې ماتم کیږي نه

چې هغه کور ته لاړ شو چرته چې دعوت وی، ځکه چې ژوندو خلقو له دا خبره په ذهن کې کېښې کېښول په کار دی چې مرگ زمونږ د ټولو انتظار کوی. (۳) د خدا نه غم ښه وی، غمژن مخ د زړه د بهتری سبب جوړېږی. (۴) هوبښیار کس د مرگ په حقله ډېر فکر کوی، خو کم عقل صرف د عېش عشرت په حقله فکر کوی. (۵) ښه خبره دا ده چې هوبښیار دې ورته په ځای د دې نه چې د کم عقلو خلقو د خوشامندی سندرې واورې. (۶) د کم عقل خدا داسې وی لکه چې دېگچي لاندې په اور کېښې ازغی ټسپړی. دا شور خو جوړوی خو هیڅ مقصد یې نه وی. (۷) ناروا گټه هوبښیارو خلقو نه کم عقل جوړوی، او رشوت اخستل ضمیر خرابوی. (۸) د څه سر ته رسول د هغې د شروع نه ښه وی، او د غرور کولو نه صبر کول ښه دی. (۹) خپله غصه په قابو کېښې ساته، ځکه چې د کم عقل دماغ د غصې کور وی. (۱۰) هیڅکله داسې مه وایه، ”تېر وخت د اوس نه ښه وو.“ دا خبره کول عقلمندی نه ده. (۱۱) هوبښیار جوړېدل ښه دی. دا داسې دی لکه چې میراث واخلی. په دنیا کېښې د هر چا دپاره عقلمند جوړېدل فائده مند دی. (۱۲) عقلمندی به دې د پیسو په شان حفاظت کوی. او د عقلمندی خاص فائده دا ده چې هغه خپل مالک محفوظ ساتی. (۱۳) د خدای پاک په کارونو باندې فکر وکړه، څه چې هغه کاره جوړ کړی وی نو هغه څوک نېغولې شی؟ (۱۴) په ښه حالاتو کېښې خوشحاله اوسئ، خو چې کله تکلیف راځی، نو یاد ساته چې خوشحالی او تکلیف، دواړه خدای پاک راولی، او هیچا ته پته نه لگی چې سبا به څه کیږی. (۱۵) ما په خپل بې فائدې ژوند کېښې هر څه لیدلی دی، یو صادق باوجود د خپل صداقت نه هم تباه شی او یو بدعمله په خپله بدعملی کېښې اوږد عمر تېر کړی. (۱۶) د ځان نه ډېر ایمانداره مه جوړوه او د ځان نه ډېر هوبښیار سرې مه جوړوه، ولې ځان تباه کوې؟ (۱۷) خو دې سره د ځان نه ډېر بدعمله یا کم عقل هم مه جوړوه، نو په داسې کولو سره ولې خپل ځان د وخت نه مخکېښې په چا وژنې؟ (۱۸) ښه خبره دا ده چې دا دواړه خبرې هېرې نه کړې، ځکه څوک چې د خدای پاک نه یرېږی، هغوی به د دواړو خطرو نه بچ پاتې شی. (۱۹)

حکمت هوبنيار سرے د بنار د لسو حکمرانانو نه زيات طاقتور جوړوی. (۲۰) په دې دنيا کبني داسې هيڅ څوک صادق نشته چې هغه همپشه بڼه کوی او هيڅکله گناه نه کوی. (۲۱) خلق چې څه وائی نو هغه هر څيز زړه ته مه اچوه، گني وابه ورې چې ستا نوکر تا پسي کنځل کوی. (۲۲) او تا ته پته ده چې څو څو ځلي تا په خپله نورو خلقو ته کنځلي کړې دي. (۲۳) ما د حکمت اصول استعمال کړل چې په دې هر څه باندې پوهه شم، خو دا زما دپاره پېر گران وو، ما نه شول کولې. (۲۴) هر څه چې موجود دی هغه پېر ژور او زما د پوهې نه بهر دی. څوک په هر څه پوهېدلې شي؟ (۲۵) ما کلکه فېصله وکړه چې د حکمت مطالعه وکړم او د څيزونو په اسبابو باندې پوهه شم، او چې زده کړم چې بدعمری څومره بي ووقتوب دے، او بي ووقتوب څومره پاگلتوب دے.

(۲۶) ما ته پته ولگېده چې گېروونکې بڼه د مرگ د سختی نه هم لوی دام دے. د هغې شوق د دام په شان دے او د هغې غېره د زنجيرونو په شان ده. کوم سرے چې خدای پاک رضا کوی نو هغه به ترې نه خلاص وی، خو گناهگار به د هغې په جال کبني راگېرېږي. (۲۷) معلم وفرمائيل چې زه دې نتیجې ته ورسېدم، کله چې ما په دې موضوع باندې د هر طرف نه غور و فکر وکړو. (۲۸) اگر چې ما بار بار لټون کولو خو ما هغه څه پېدا نه کړل څه چې ما لټول. ما په زرو کسانو کبني يو نېک سرے پېدا کړو، خو يوه نېکه بڼه مې پکبني پېدا نه کړه. (۲۹) نو زه صرف دې نتیجې ته ورسېدم چې خدای پاک انسان پېدا کړے دے چې نېک وی، خو هغه په نورو پېرو منصوبو پسي ځي.

۸ (۱) څوک د هوبنيار په شان دے؟ څوک د خبرو د صحيح تشریح علم لري؟ حکمت د هغوی مخونه روښانه کوی او د هغوی سخت مزاج نرموی.

د بادشاه حُکم منل

٢ زه وایم، د بادشاه حُکم منه، حُکه چې تا د خُدای پاک سره د دې وعده کړې ده. ٣ د بادشاه په حضور کښې د تلو نه جلدی مه کوه. او په بد کار کښې حصه مه اخله، حُکه چې بادشاه درسره خه غواړی هغه کولې شی. ٤ حُکه چې د بادشاه خبره وزن وی او هیخ خوک ترې نه دا تپوس نه شی کولې چې، ”ته خه کوې؟“ ٥ هغه کس خوک چې شاهي حُکم منی هغوی ته به سزا نه ملاوېږی. هوښیار کس د هر خیز په وخت او سبب باندې پوهیږی. ٦ حُکه چې د هر خیز دپاره یو وخت او یوه طریقه وی، خو انسان له پېر غمونه برداشت کول په کار دی. ٧ هیچا ته پته نشته چې خه به کیږی، نو بیا خوک دا وئیلې شی چې په مستقبل کښې خه کېدو والا دی؟ ٨ هیخ خوک خپل خان د مرگ نه نه شی بچ کولې او نه خوک د اجل ورغ وروستو کولې شی. دا یو داسې جنګ دے چې مونږ ترې نه نه شو خلاصېدلې، او بدعملی یو بدعمله کس د مرگ نه نه شی بچ کولې.

بدعمله او صادق خلق

٩ ما ټولو خیزونو ته غور سره وکتل او په مخ د زمکې چې خه کیږی د هغې په حقله مې سوچ وکړو، خلق په نورو خلقو باندې اختیار لری او ورته نقصان رسوی. ١٠ آو، ما ولیدل چې بدعمله د عزت سره ښخ شوی و او هغوی به د خُدای پاک مقدس کور ته تلل راتلل، خو چې په کومو ښارونو کښې هغوی بدعملی کوله نو هلته خلقو د هغوی صفت بیانولو. دا هم بی معنی دی. ١١ د بدو عملونو سزا زر نه ورکولې کیږی، نو حُکه د خلقو زړونه بدعملی ته تیار دی. ١٢ د یو گناهگار نه سل خله گناه کیږی خو بیا هم تر پېره وخته پورې ژوندی وی. بی شکه ما ته دا هم پته ده چې کوم خلق د خُدای پاک نه یرېږی هغوی به په خیر خیریت سره ژوند کوی، یعنی هغه خلق د چا په زړه کښې چې د خُدای پاک یره

وی. (۱۳) او د بدعمله خلقو به خیر نه وی او نه به یې ژوند اوږد وی. او دا ځکه چې هغوی د خدای پاک نه نه یریری. (۱۴) خو په مخ د زمکې یوه بله خبره هم ده چې بې معنی ده. بنو خلقو ته داسې سزا ملاویری لکه چې هغوی بدعمله وی او بدعمله خلقو ته داسې اجر ملاویری لکه چې هغوی بنه خلق وی. نو زه تاسو ته دا وایم چې دا بې معنی دی. (۱۵) نو زما مشوره دا ده چې مونږ له د ژوند نه خوند اخستل په کار دی، ځکه چې په دې ژوند کېنې هم دا یوه مزه ده چې خوراک څښاک کوو او خوشحاله اوسو. نو داسې سخت محنت، کوم چې په مخ د زمکې خدای پاک مونږ له راکړې دې هغې سره سره څه لږه خوشحالی هم وکړو. (۱۶) کله چې ما پوره کوشش وکړو چې هوبنیار شم او په هغې کار غور وکړم چې خلق یې د زمکې په مخ کوی، نو ما وکتل چې د داسې محنت په وجه هغوی شپه او ورځ خوب نه شی کولې. (۱۷) نو ما ته پته ولگېده چې خدای پاک په دنیا کېنې څه کوی نو هیچا ته هم د هغې پته نه لگی. کېدې شی چې یو هوبنیار کس دا دعوی وکړی چې زه په دې پوره پوهه شوم، خو دا به داسې نه وی، هغه د دې انجام ته نه شی رسېدې.

مرگ هر چا له راځی

۹ (۱۸) اوس ما د دې هر څه مطالعه وکړه او دې نتیجې ته ورسېدم چې صادقان او هوبنیار خلق چې هر څه کوی هغه د خدای پاک په لاس کېنې دی. هغوی ته دا پته نه لگی چې خدای پاک به یې قبلوی او که رد کوی. دا هر څه به په راتلونکې وخت کېنې کیږی. (۱۹) د صادق او د بدعمله، د بنه او د بد، د پاک او د ناپاک، هغه خلق چې خدای پاک ته قربانی پېش کوی یا هغه خلق چې قربانی نه پېش کوی، ټولو سره قسمت یو شان معامله کوی. د یو بنه کس او د گناهگار یو شان انجام وی، د قسم خوړلو والا او د قسم نه خوړلو والا دواړو یو منزل دې. (۲۰) دا یو ډېر لوی مصیبت دې چې په مخ د زمکې کیږی، د هر ژوندی هم

يو قسمت دے يعنې مرگ. د دې نه علاوه، د ټولو خلقو زړونه د بد كارۍ نه پك
 دى او د ژوندون په دوران كښې د هغوى په زړونو كښې بې وقوفتوب وى او بيا
 دوى مړه شى. (۴) خو څوك چې تر اوسه پورې په ژوندو كښې شريك دى د
 هغوى اُميد وى، ځكه چې يو ژوندې سپې د مړ ازمرى نه ښه دے. (۵) يقيناً
 چې ژوندو ته خو دومره پته وى چې هغوى به مړى. خو مړو ته هيڅ پته نه لگى.
 هغوى ته نور اجر نه ملاوېږي، او د هغوى يادونه ختم شى. (۶) د هغوى مينه،
 نفرت او غېرت، هر څه پېر مخكښې ختم شوى دى. په مخ د زمكې چې څه كېږي
 نو هغوى به هيڅكله په كښې برخه وانه خلى. (۷) نو بيا خوشحالى سره مے
 څښه او خپل خوراك كوه. ځكه چې خدائى پاك د دې هر څه اجازت وركړې
 دے. (۸) هر وخت سپينې جامې اغونده او تېل لگوه. (۹) د خپلې ښځې سره
 چې ته ورسره مينه كوي د ژوند نه خوند اخله. په مخ د زمكې په فاني ژوندون
 كښې چې خدائى پاك تا له څومره ورځې دركړې دى هغه هم دغه شان تېروه.
 ځكه چې په مخ د زمكې ستا د محنت مشقت په بدل كښې هم دغه څه دى چې
 ستا په نصيب كښې دى. (۱۰) ته چې هر څه كولې شې هغه پوره د زړه نه كوه،
 ځكه چې چرته ته روان يې يعنې قبر ته، هلته به نه كار وى او نه منصوبې، نه به
 علم وى او نه حكمت. (۱۱) ما ته په دنيا كښې د يو بل څيز هم پته ولگېده چې تېزه
 منډه وهونكى همېشه د منډې لويه نه گټي او تكره جنگيالى همېشه جنگ نه شى
 گټلې. هوبښيار خلق هر وخت په رزق ماره نه وى، قابل خلق همېشه نه مالداره
 كېږي او تعليم يافته خلق تل په ژوند كښې كامياب نه وى. هر څه په وخت او په
 بخت باندې منحصر وى. (۱۲) انسان ته هيڅكله دا پته نه لگى چې په هغه به
 سخت وخت كله راځي. لكه څنگه چې كبان په جال كښې او مارغان په دام كښې
 اچانك راگېر شى، نو داسې به مرگ انسان سمدستي راگېر كړي.

حِڪْمَت د كَم عَقْلَتوب نه ښه دے

(۱۳) ما ته په مخ د زمكې د حِڪْمَت يو بل مثال ملاو شوې دے او دا ما ته پېر

زيات ښه ښڪاري. (۱۴) يو وړوڪه ښار وو چې آبادي يې لږه وه. يو طاقتور بادشاهه په دې باندې حمله وكړه. هغه ښار يې محاصره كړو او په دېوالونو باندې د اوږدو تيارو يې شروع كړو. (۱۵) خو په هغه ښار كښې يو غريب خو هوښيار كس وو. هغه په خپلې هوښياري سره هغه ښار بچ كړو. خو وروستو هېچا هغه ياد نه كړو. (۱۶) نو زه واييم چې حكمت د طاقت نه ښه ده، خو د غريب سړي هوښياري ته سپك كتله شي، هيڅوك د هغه خبرو ته پام نه كوي. (۱۷) ښه خبره دا ده چې د يو هوښيار كس په مزه خبرو ته غوږ ونيسي په ځان د دې نه چې د كم عقلاوو په مجلس كښې د بادشاهه چغې واوري. (۱۸) حكمت د جنگ د وسلو نه طاقتور ده، خو يو گناهگار كس پېر زيات ښه كارونه تباه كوله شي.

۱۰ ځنگه چې مړه مچان خوشبودار عطر خرابوي نو داسې لږ شان كم عقلمتوب پېر حكمت او عزت خرابولې شي. (۱) د هوښيار سړي زړه به صحيح لار غوره كوي او د كم عقل سړي زړه به خرابه لار غوره كوي. (۲) كله هم چې كم عقل په لاره روان وي نو صفا پته لگي چې هغه بې وقوف ده. (۳) كه حكمران درته غصه شي نو خپل ځان مه پرېږده، ځكه چې ستا سره رويه د هغه سخته غصه قلاړولې شي. (۴) ما په مخ د زمكې يو بل خراب څيز ليدلې ده او دا غلطي د حكمرانانو د لاسه كيږي. (۵) او هغه دا چې كم عقل خلق په اوچتو عهدو مقرر كړي شي او مالدار خلق په معمولي عهدو باندې وي. (۶) ما ليدلې دي چې غلامان د شهزادگانو په شان په آسونو سواره وي، او شهزادگان د نوكرانو په شان پېدل گرځي. (۷) څوك چې كنده كني كېده شي په خپله وروغورزيږي، څوك چې دېوال راغورزوي كېده شي مار يې وچيځي. (۸) څوك چې د كانيو په كان كښې كار كوي، كېده شي په كانيو چڅني شي. څوك چې لرگي ماتوي، نو كېده شي چې په دې زخمي شي. (۹) كه تېر پخ وي او تېره يې نه كړې، نو په دې باندې كار كول پېر زور غواړي. خو حكمت سړي همېشه د كاميابي طرف ته بوځي. (۱۰) كه د دم نه مخكښې مار پارو وچيځي نو

بیا د پارتوتوب خه فائده نشته. (۱۲) د هوبشيار سرې خبرې د هغه د عزت سبب جوړېږي، خو د کم عقل سرې خبرې د هغه د تباهۍ سبب جوړېږي. (۱۳) د هغوی خبرې کم عقلتوب سره شروع کېږي او خطرناک لیونتوب سره تر سره کېږي. (۱۴) د کم عقل کس خبرې نه ختمېږي. هیچا ته دا پته نشته چې په راتلونکي وخت کېښي به خه کېږي، څوک دا وئیلې شي چې زمونږ د مرگ نه پس به خه کېږي؟ (۱۵) کار سره کم عقل ډېر سترې شي، او هغه ته دا پته هم نه لگي چې منزل ته خپله لار پیدا کړي. (۱۶) افسوس په هغه ملک چې د هغې بادشاه یو ناتجربه کاره زلمې وی او مشران یې سم د سحر نه سر د خپتې نه زار کوي. (۱۷) خوش قسمته وی هغه ملک چې د چا بادشاه چې د شریف خاندان نه وی او د هغوی مشران په مناسب وخت خوراک کوي. هغوی د طاقت حاصلولو دپاره خوراک څښاک کوي د نشي دپاره نه. (۱۸) که یو کس دومره ناراسته وی چې هغه خپل چت هم نه مرمت کوي، نو دا به راڅاڅي او هغه کور به راوغورزېږي. (۱۹) د مېلمستیا روتی د خوشحالی دپاره وی او مې د زړه راحت دپاره وی، او په پېسو هر کار کېږي. (۲۰) په خیالونو کېښي هم په بادشاه پسې بدرد مې وایه او په خپله کوټه کېښي هم په مالداره کس پسې بدرد مې وایه. کېدې شي چې د هوا یوه وړه مرغی ستا خبرې واورې او هغه ته یې وکړي.

د انسان د علم حد

۱۱ خپله روتی په اوبو باندې وغورزوه چې لاره شي او پیرې ورځې پس به دا تا ته بیا ملاو شي. (۲۱) خپلې پېسې په اووه یا اته ځایونو کېښي بندې کړه، ځکه چې هیڅ پته نه لگي چې خه افت به په زمکه باندې راپېښ شي. (۲۲) کله چې ورځې درنې وی نو باران کېږي. کله چې ونه د شمال یا د جنوب په طرف پرېوځي نو هم هلته پرته وی. (۲۳) هغه زمیدار څوک چې د هوا رخ ته گوری هغه به خپل فصل نه کړي. او هغه زمیدار څوک چې ورځو ته گوری هغه به خپل

فصل نۀ رېبۍ. (۵) لکه څنگه چې تا ته د هوا رخ نۀ معلومېږي او نۀ درته دا پته لگي چې د مور په خېټه کښې ماشوم څنگه جوړېږي، نو داسې تۀ د خدائ پاک په کارونو هم نۀ پوهېږې، څوک چې د هر څۀ خالق دۍ. (۶) د سحر په وخت خپل تخم کره او تر ماښامه پورې په کار کښې بوخت اوسه، ځکه چې تا ته څۀ پته ده چې په کوم کار کښې کاميابې ده، په دې کښې، په هغې کښې او يا په دواړو کښې يو شان. (۷) رڼا ښۀ ده او د نوي سحر رڼا په سترگو ښۀ لگي. (۸) کله چې انسان تر ډېر وخته پورې ژوندۍ پاتې شي نو هغوي دې د ژوند هره لحظه خوشحاله تېروي. خو دا هم ياد ساتل پکار دی چې د مشکل ډيرې ورځې راروانې دي. او څۀ چې به کيږي هغه يو راز دۍ.

د ځوانانو دپاره نصيحت

(۹) اے ځوانانو، په خپله ځوانۍ خوشحاله اوسۍ او د ځوانۍ نه خوند اخلۍ. او څۀ چې ستاسو زړۀ غواړي او په سترگو مو ښۀ لگي نو هغه کوي، خو دا خبره ياده ساتۍ چې خدائ پاک به درسره د هر کار او عمل حساب کوي. (۱۰) د خپل زړۀ نه خفگان او د وجود نه غم درد لرې ساتۍ ځکه چې ځوانۍ او تور سر د يوې لحظې دپاره وي.

۱۲ (۱) هم په ځوانۍ کښې خپل خالق ياد ساته، د هغې نه مخکښې چې د مصيبت ورځې راشي، او هغه کلونه راشي او تۀ پکښې وواږي چې، ”د ژوند هيڅ مزه نشته.“ (۲) هغه ياد ساته، د دې نه مخکښې چې د نمر، سپوږمۍ او د ستورو رڼا تا ته تته ښکاره شي او د باران نه پس بيا وريځې راواپس شي. (۳) د هغې نه مخکښې چې ستا د کور څوکيداران په رږدېدو شي، او ستا طاقتور سړی راکونتي شي، او ستا د مېچني کولو والا ښځې کار پرېږدي ولې چې هغوي لږې دي، او هغه زنانه چې د کرکونه گورې د هغوي نظر کم دۍ. (۴) د هغې نه

مخکبني چي د کوڅي دروازي بندې شي او د مېچني آواز په مزه شي، او ته د مارغانو په اولنو سندرو راپاڅي خو بيا د هغوي ټولي سندرې په تا په مزه لگي. ۵ د هغي نه مخکبني چي ته د اوچتو ځايونو او د کوڅو د خطرو نه یرپرې. د هغي نه مخکبني چي ستا وېسته سپين شي داسې لکه چي د بادامو گلونه کولاي شي، او ته د پښو نه پاتي شي داسې لکه ملخ پښي راکاري، او ستا شهوت ختم شي. هغه ياد ساته، د هغي نه مخکبني چي ستا پښي په قبر کبني وي کوم چي به ستا ابدی کور وي، او کله به چي خلق ستا په جنازه کبني وير کوي. ۶ د هغي نه مخکبني چي د سپينو زرو زنجير وشليږي، د سرو زرو لوبښي ټوټي ټوټي شي، او چيني سره د اوبو بوقه به وشليږي او د کوهي سرخي ماته شي. ۷ بيا به خاوره واپس خاورې شي او روح به خدای پاک له واپس لار شي، چا چي هغه ورکړي وو. ۸ نو معلم وائي، ”هر څه بې معني دي، دا هر څه بې معني دي.“

نتیجه

۹ معلم په خپله هوبسيار وو او خلقو له يې هم د علم تعليم ورکولو. هغه په ډېرو متلونو باندې غور او فکر کولو او ترتيب وار يې جمع کړل. ۱۰ د معلم کوشش دا وو چي خوږې خبرې ولټوي، او ديانتداري سره رښتيني خبرې وليکي. ۱۱ د هوبسيارانو خبرې د تېرو چوکو په شان دي، د جمع شوي متلونو خبرې د چوکو په څوکه کبني د مېخونو په شان دي چي يو شپون يې د گڼو د بوتلو ډپاره استعمالوي. ۱۲ خو زما زويه، د دې نه علاوه هم خبردار اوسه. د ډېرو کتابونو د ليکلو سلسله به هيڅکله نه ختمېږي او ډېره مطالعه وجود سترې کوي. ۱۳ راځي چي اوس په آخر کبني د ټول تعليم په خلاصه باندې غور وکړو. د خدای پاک نه یرپرې او د هغه په حکمونو عمل کوه، دا په هر انسان فرض دي. ۱۴ ځکه چي خدای پاک به راسره د هر يو عمل عدالت کوي، که هغه ښه وي او که بد او په دې کبني پټ څيزونه هم شامل دي.

